

دانشگاه تهران

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی

پایان نامه فوق لیسانس

موضوع:

ارزشیابی " برنامه زمان بندی کاهش تشریفات گمرکی "

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر عبدالکریم پاک

تهیه و تنظیم از:

پرویز اسدی

سال ۱۳۶۲

این رساله در تاریخ ۱۳۶۲، ۹، ۲۹
در دفتر اسناد رسمی (فوب) ثبت گردید

۱۹۲

" بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه تهران

دانشکده مدیریت علوم اداری و مدیریت بازرگانی

ارزشیابی " برنامه زمانبندی کاهش تشریفات گمرکی "

پایان نامه فوق لیسانس

استاد راهنما: جناب آقای دکتر عبدالکریم پاک

هیئت داوران: جناب آقای دکتر فیروزیان - جناب آقای فرمودی

تهیه و تنظیم از: پرویز اسدی

دانشجوی دوره فوق لیسانس رشته

علوم اداری .

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان	
	فصل اول : کلیات	
۱	معرفی تحقیق حاضر	۱-۰
۴	توضیح و تبیین مشکل	۱-۱
۶	هدف تحقیق	۱-۲
۷	قلمرو تحقیق	۱-۳
۹	اهمیت تحقیق	۱-۴
۱۴	مبانی علمی فرضیه ها	۱-۵
۲۱	فرضیه های تحقیق	۱-۶
۲۲	روش تحقیق	۱-۷
۲۳	روش جمع آوری اطلاعات	۱-۸
۲۷	مقطع زمانی تحقیق	۱-۹
۲۹	مشکلات و محدودیتهای تحقیق	۱-۱۰
۳۲	تعاریف و مفاهیم خاص و آژه ها و اصطلاحات گمرکی	۱-۱۱
	فصل دوم : مطالعات تئوریک	
۲۶	تعاریف و مفاهیم کلی برنامہ و برنامہ ریزی	۲-۱
۴۸	مراحل برنامہ ریزی	۲-۲
۴۸	تعیین هدف	۲-۲-۱
۵۰	اهمیت اطلاعات	۲-۲-۲
۵۱	پیش بینی	۲-۲-۳
۵۲	قابل اجرا نمودن برنامہ از طریق بودجه بندی	۲-۲-۴

صفحه	عنوان	
۵۴	تصمیگیری	۲-۲-۵
۵۸	فرآیند برنامه ریزی	۲-۳
۶۱	تکنیکها و مدلهای برنامه ریزی	۲-۴ ✓
۶۲	تعریف مدل	۲-۴-۱ ✓
۶۵	تکنیکهای برنامه ریزی	۲-۴-۲
۶۷	مدلهای تعیین خط مشی عمومی (اداره امور عمومی)	۲-۵ ✓
	مراحل ایجاد تحول در اداره امور عمومی از طریق	۲-۶ ع
۷۲	اجرای برنامه	
۸۱	اجرا و استقرار برنامه	۲-۷
۸۱	تعیین مسئولیتها	۲-۷-۱
۸۲	آگاه کردن پرسنل از ماهیت طرح جدید	۲-۷-۲
۸۳	آموزش پرسنل	۲-۷-۳
۸۷	تهیه برنامه اجرا	۲-۷-۴
۹۴	اجرا	۲-۷-۵
۹۹	نظارت بر اجرای برنامه و ارزیابی نتایج آن	۲-۸
۱۰۱	فواید حاصل از نظارت بر اجرا و ارزیابی نتیجه برنامه	۲-۸-۱
	نظارت بر اجرای برنامه و ارزیابی نتیجه را چه کسی	۲-۸-۲
۱۰۲	انجام میدهد؟	
	نظارت بر اجرا و ارزیابی نتیجه برنامه چه موقع	۲-۸-۳
۱۰۳	انجام میشود؟	
۱۰۵	روش ارزیابی نتیجه اجرای طرح	۲-۸-۴

	مقاومت در برابر تیزبرنا مه های تحولی و چگونگی	۲-۹	۲
۱۰۸	فاش آ مدن بر مفا و مفا		
۱۱۲	جمود فکری	۲-۹-۱	
۱۱۵	احساس امنیت بیشتر در وضع فعلی و شرایط موجود	۲-۹-۲	
۱۱۷	خوگرفتن به آداب و رسوم معمول	۲-۹-۳	
۱۱۸	نقش سنن و آداب و رسوم در زندگی سا زمانهای اداری	۲-۹-۴	
	نقش عمده مدیریا رهبریک سا زمان اجتماعی بعنوان	۲-۹-۵	
۱۱۹	عامل ایجاد تغییر		
	مفهوم واقعی رهبری در معنای ایجاد تغییریا تعادل	۲-۹-۶	
۱۲۱	مطلوب		
	فصل سوم : آشنائی با سا زمان مورد مطالعه و برنا مه قبلی		
	کا هش تشریفات گمرکی		
۱۲۸	آشنایی با سا زمان مورد مطالعه	۳-۱	
۱۲۸	هدف و وظایف سا زمان مورد مطالعه (گمرک ایران)	۳-۱-۱	
۱۳۰	نمودار تشکیلات گمرک ایران	۳-۱-۲	
۱۳۱	نمودار تشکیلات واحدهای اجرائی	۳-۱-۳	
	گمرکات تجاری و واحدا انتخاب شده برای تجزیه و	۳-۲	
۱۳۲	تحلیل سیستم ها و روشها		
۱۳۹	نمودار موقعیت جغرافیایی	۳-۲-۱	
۱۴۰	نمودار جا و مکان واحدهای اجرائی (وضعیت موجود)	۳-۳	
۱۴۱	نمودار تشکیلات گمرک مورد مطالعه	۳-۴	
۱۴۲	نمودار مراحل جریان کار (وضعیت موجود)	۳-۵	

صفحه	عنوان
	نتیجه مطالعه مراحل جریان کار در گمرک
۱۴۸	مورد بررسی
	مقایسه تشریفات در گمرک مورد بررسی با سایر
۱۴۹	گمرکات
	مفاد طرح قبلی زمانبندی کاهش تشریفات در اماکن
۱۵۲	گمرکی
۱۶۳	اجرای طرح قبلی و نتایج حاصل از آن
	فصل چهارم جمع آوری و طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات
	بمنظور آزمون فرضیه‌ها هم.
	تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به بررسی - مراحل
۱۶۵	انجام کار، جا و مکان و روشهای انجام کار
	نمودار وضعیت پیشنهادی جا و مکان واحدهای اجرایی
۱۸۴	در گمرک ارشاد
	نمودار وضعیت پیشنهادی جا و مکان پرسنل اجرایی
۱۸۵	در سالن ارزیابی
۱۸۶	نمودار مراحل جریان کار در وضعیت پیشنهادی
	جدول و نمودار مقایسه‌ای مراحل انجام کار (در
۱۹۱	وضعیت موجود و وضعیت پیشنهادی)
	تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به شناخت عوامل
۱۹۴	بازدارنده و نارسانیه‌های برنامه قبلی
۱۹۷	جدول نتایج مصاحبه

	اطلاعات مربوط به سرگذشت و آثار قبلی برنامه	۴-۷
۲۰۱	کاهش تشریفات گمرکی	
۲۱۰	تجزیه و تحلیل اطلاعات بمنظور آزمون فرضیه اهم	۴-۸
	فصل پنجم: ارائه راه حل رفع نارسائی	
۲۲۴	تعاریف	۵-۱
۲۲۷	عوامل بازدارنده گروهی	۵-۲
۲۲۸	تعارض روانی	۵-۳
۲۳۰	عوامل بازدارنده شخصی	۵-۴
۲۳۴	مدارهای بازدارنده اولیه	۵-۴-۱
۲۳۶	مدارهای بازدارنده ثانویه	۵-۴-۲
۲۴۰	تغییر سیستم فراگیری	۵-۵
۲۴۵	نتیجه	۵-۶
۲۴۹	فهرست منابع و مآخذ	

با تقدیم احترام و سپاس بحضور اساتید محترم و
محبوب دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی
بویژه جناب آقای دکتر پاک ، جناب آقای دکتر
فیروزیان و جناب آقای فریدی که با راهنمایی
ها و مساعدت های بی دریغ پژوهشگر را در تهیه و تنظیم
گزارش پژوهشی حاضر یاری فرموده اند .

پرویز اسدی

فصل اول کلیات

معرفی تحقیق :

در سالهای ۱۳۴۹ الی ۱۳۵۶ همزمان با افزایش واردات ، حجم کالای موجود در اماکن نگهداری کالای ترخیص نشده گمرکی بتدریج فزونی یافته و تراکم حاصله مسائل حا دی را برای دولت و واردکنندگان فراهم نمود. با وجود آن که اکثر واردکنندگان و سازمانهای عمومی و خصوصی مرتبط با واردات و صادرات از تراکم کالادر این اماکن مطلع و از مسائل تخلیه و بارگیری ، نگهداری محصولات ، حمل و پرداخت هزینه های سورشارژ و سایر حمل دریائی و زمینی آگاهی داشتند مع هذا اقدام موثری در جهت علل پیدایش ونحوه رفع این مشکل بعمل نیامد. پس از وقوع دوفقره آتش سوزی در انبارهای گمرکات خرمشهر و جلفا مسئولان مملکتی که تا این لحظه سکوت نموده بودند در صد رفع مشکل تراکم کالا در اماکن بندری و زمینی برآمده و علت تراکم را صرفاً " طولانی بودن زمان انجام تشریفات گمرکی استنباط و بمنظور نیل به هدف تخلیه سریع انبارهای گمرکات طرحی را با عنوان " برنامه زمان بندی " کاهش تشریفات گمرکی " تهیه و گمرک ایران ملزم به اجرای آن گردید. متاسفانه اجرای برنامه مورد بحث علیرغم عدم موفقیت در نیل به هدفهای بر طرف نمودن تراکم

و کاهش مراحل و مدت انجام تشریفات گمرکی و با ایجاد نتایج نامطلوب

اقتصادی و اجتماعی برای مدت‌مدیدی تداوم یافت .

نظریا اینکه مشابه اینگونه برنامه‌ها که در گذشته و حال به اشکال مختلف

توسط سازمانهای عمومی کشور طرح و مورد اجرا گذاشته شده و آثار ناشی از

آنها جامعه را با خطرات جدی و جبران ناپذیر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی

مواجهه میسازد محقق خود را موظف دانسته که به تجزیه و تحلیل این نمونه گویا،

که هنوز مشکلات و مسائل آن (تراکم کالا و طولانی بودن مراحل و مدت مصروفه

جهت انجام تشریفات گمرکی کالای تجارتنی) مبتلا به سازمان گمرک و اقتصاد

و بازرگانی خارجی کشور میباید، بپردازد.

بموجب تحقیق حاضر بدواً " برنامه موصوف از دیدگاه سازمان رسمی و از

طریق تجزیه و تحلیل روشهای انجام کار و تکنیکهای ساده نمودن فعالیت‌های

اداری مورد بررسی قرار گرفته و دو جزء زیر معلوم و اثبات میگردد.

۱ - طولانی بودن مدت و مراحل انجام تشریفات گمرکی عامل اصلی و موثر

در ایجاد تراکم کالا در اماکن گمرکی نبوده و در نتیجه خط مشی برنامه

فوق در رابطه با هدف آن اشتباه بوده است .

۲ - برنامه مورد بحث در مورد کاهش زمان و مراحل تشریفات گمرکی نیز

فاقد اثربخشی و کارآئی بوده است .

بمنظور تسهیل امر تجزیه و تحلیل حیطه بررسی در این قسمت از تحقیق

به یکی از گمرکات تجاری کشور (گمرک ارشاد) محدود گردیده و علاوه بر

تجزیه و تحلیل وضع موجود برنامه جدیدی بمنظور تسهیل روشهای انجام

کار و حذف مراحل زائد بطریق صحیح ارائه و مشخص میگردد که چگونه میتوان

علاوه بر افزایش دقت و صحت عملیات ، زمان انجام تشریفات را در گمرک موصوف

بیش از ۶۵٪ تقلیل داد .

متعاقبا " با توجه به یافته‌های فوق و مراجعه به اطلاعات مکتسبه از

منابع دست اول و دست دوم و بخصوص نظریات دانشمندان رشته آموزش و رفتار

سازمانی علل عدم موفقیت برنامه قبلی از دیدگاه روابط انسانی و

روانشناسی سازمانی مورد تحقیق قرار گرفته و معلوم میگردد که نتایج

حاصل از بسیاری برنامه‌های ایجاد تحول در سازمانهای عمومی بعلت اشتباه

اولی در تعیین خطمشی ، تغییرات و تحولات محیطی و یا سایر عوامل ممکنست

نا مطلوب بوده و اصلاح برنامه مستلزم تعدیل و یا تغییر خط مشی باشد لیکن

وجود دو گروه عوامل بازدارنده ، ۱- هنجارهای گروهی ۲- تئوریها و -

مغروضات شخصی مدیران ، بهره گیری از سیستم مضاعف نظارت و فراگیری سازمانی را غیرممکن نموده و مدیریت از کسب اطلاعات صحیح و بموقع در مورد اشربخشی نتایج حاصله از اجرای برنامه و نظارت مستمر بر اقدامات سازمان خویش محروم مانده و نتواند اولین و مهمترین وظیفه خود را کسه برنامه ریزی میباشد بشکلی موثر و مطلوب عمل سازد. نهایتاً " قسمت موخر گزارش پژوهش حاضر به ارائه طریق جهت برطرف نمودن اینگونه نارسائی ها که تهیه و اجرای برنامه های مطلوب را در اکثر سازمانهای عمومی منجمله گمرک ایران در گذشته غیرممکن نموده است اختصاص مییابد.

۱-۱ توضیح و تبیین مشکل

بررسی مقدماتی در خصوص عملیات ترخیص کالای تجاری و دولتی از طریق تعقیب گردش اظهارنامه و مراجعه به اظهار نظر مراجعان سازمان روشنگر این واقعیت است که آنچه معمولاً " تحت عنوان مشکل تشریفات گمرکسی از طرف ترخیص کنندگان کالا از گمرکات تجاری ، مطرح میگردد معلول - مشکلات دیگری میباشد که تحت عنوان سد کابله زیر قبال طبقه بندی میباشد

۱ - طولانی بودن مدت انتظار : در اکثر گمرکات تجاری زمینی کشور زمان انتظار صاحب کالا ز لحظه پرداخت حقوق و عوارض تا خروج کالا از گمرک

بیش از دو روز و در گمرکات پندری بیشتر از شش روز بطول میانجا مد.

این نارسائی مهمترین مشکل از نظر مراجعان در ارتباط با انجام تشریفات

گمرکی عنوان میگردد.

۲ - تعدد دفعات تاخیر و حمل و نقل : بدلیل اجرای روش ارزیابی غیابی،

پس از پرداخت حقوق گمرکی و سود بازرگانی و عوارض و صدور پروانه

صاحب کالا گمرک را ترک نموده و در صورت صحت اظهار و کامل بودن اسناد

سایر عملیات بدون حضور نامبرده انجام و متعاقبا " پس از سپری شدن

مدت مذکور دربندیک وی به مسئول سرویس مراجعه و پروانه سبز گمرکی

را که سند ترخیص میباشد دریافت میدارد، در نتیجه بدلیل عدم تعقیب

مراحل اقدام این مشکل معمولا" از طرف مراجعان عنوان نمیگردد و اکثر

مسئولان و کارکنان نیز از تاثیر آن بر طولانی نمودن مراحل و مدت انجام

تشریفات بی اطلاع میباشند. ملاحظه محل استقرار افراد و پرسنل با انضمام

بررسی مراحل انجام کار بطور اجمالی اهمیت این نارسائی را مشخص میسازد.

۳ - اقداماتی که قبل از مراجعه بگمرک انجام میپذیرد: اخذ ترخیصیه

یا اجازه تحویل کالا از شرکتهای حمل ، مراجعه به بانک و اخذ اسناد

خرید، گواهی مبداء ، گشایش اعتبار یا ثبت سفارش ، مراجعه به مراکز

تهیه و توزیع ، وزارت بازرگانی و صنایع و معادن و امثالهم که هر مورد از آنها مدت قابل توجه و مراحل متعددی از فعالیت و وقت ترخیص کنندگان را بخود اختصاص میدهد در مجموع مستلزم صرف وقت و فعالیت بیشتری است آنچه در گمرکات تجاری مصروف میگردد میباشد و قسمتی از مشکلات تشریفات کلی ترخیص و طولانی شدن مدت توقف کالا در اماکن گمرکی را تشکیل میدهد . معهدا با توجه به محدودیت قلمرو تحقیق به گمرکات تجاری مشکل اخیر در حیطه بررسی قرار نخواهد گرفت .

۲ - ۱ هدف تحقیق :

هدف عام و کلی از تحقیق حاضر یافتن علل زیربنایی طولانی بودن تشریفات گمرکی ناشی از اجرای برنامه زمانبندی کاهش تشریفات گمرکی قبلی و ارائه راه حل موثر و مطلوب بمنظور تقلیل تشریفات از نقطه نظر مدت و مراحل میباشد . دلیل انتخاب این هدف مبتنی بر این اعتقاد است که با پیدایش این عوامل و ارائه راه حل های قابل اجرا ، مبتنی بر تکنیکها و فنون مدیریت و همچنین با تاه کید برجسته های انسانی مسائل بتواند امکانات تحولات آتی در این زمینه را گسترش داده و برای تحقیق از نظر مطالعات دانش مدیریت که بصورت مجموعه از نظریه های مربوط به

شناخت سازمان در قالب سیستم ، برنامهریزی ، سازماندهی ، نوآوری ، نظارت ، روابط انسانی و غیره جلوه مینماید ، کسب اعتبار نمود علیهذا در این رابطه نیل به هدفهای خاص یا فرعی زیرعنوان اجزاء هدف عام و کلی تحقیق دنبال میگردد .

الف - شناخت عوامل فیزیکی مربوط به محیط کار و وسایل و امکانات

ب - آشنائی با روشهای انجام کار و عوامل (نارسانیهایی) مربوط به آن در سازمان گمرک .

ج - پیدایش عوامل بازدارنده مربوط به مجریان و سازمان غیررسمی در برخورد با برنامه ایجاد تحول .

د - کشف عوامل بازدارنده مربوط به سیستم نظارت سازمان و مدیران در رابطه با ممکن نمودن اجرای برنامه و نظارت بر حسن اجرای آن و جلوگیری از انحراف و اصلاح آن در آتیه .

۳-۱ قلمرو تحقیق :

قلمرو تحقیق حاضر همانگونه که از عنوان گزارش و مندرجات صفحات قبل نیز دستفاد میگردد از نظر تشریفات محدود به گمرکات تجاری کشور میباشد زیرا مراحل انجام کار و تشریفات ترخیص کالای تجاری و دولتی در کلیه

گمرکات یکنواخت میباشند لیکن از نظر بررسی و تجزیه و تحلیل زمان و مسافت با توجه به تنوع نوع ساختمان و وسعت گمرکات مختلف حیظه بررسی به گمرک ارشاد که یکی از گمرکات تجاری با حجم فعالیت متوسط میباشد محدود گردیده است . موقعیت جغرافیائی گمرک مورد بحث جنوب غربی تهران ، واقع در جاده قدیم کرج و فاصله آن از میدان آزادی تقریباً " ۱۲ کیلومتر میباشد . انبارها ، ساختمان ها و تاسیسات این گمرک متعلق به شرکت سهامی تهران کانیترا ترمینال بوده و امورا انبارداری و تخلیه و بارگیری کالا نیز توسط شرکت مزبور انجام میگردد و گمرک از طریق واحد دفتر کل انبارها بر موجودی کالا و نقل و انتقال و ترخیص کالا از انبار های این گمرک نظارت مینماید . پرسنل این گمرک جمعاً ۱۱۲ نفر میباشد

۲

که از این عده تعداد حدود ۴۵ نفر در قلمرو تحقیق مورد بحث قرار خواهند گرفت.

---

۱ - منظور از انبارها کلیه اماکن نگهداری کالا میباشد اعم از انبارهای محصور و مسقف ، محوطه های روباز و یا ها نگارهایی که محصور نبوده و فقط مسقف میباشد .

۲ - آمار مورد اشاره مربوط به تاریخ بررسی آن گمرک در خرداد سال یک هزار و سیصد و شصت و یک خورشیدی میباشد .

لازم به توضیح است که در تجزیه و تحلیل مسائل مربوط و موثر در چگونگی عملکرد برنامه قبلی و اعمال نظارت صحیح بر حسن اجرای برنامه‌ای که بموجب این تحقیق ارائه میگردد و نیز به اعتبار کمیت و کیفیت آثار وارده‌های گمرکات تجاری بطور اعم از قبیل مصوبات مجلس و هیئت وزیران و بخشنامه‌ها و امثال آنها و تصمیمات ستاد گمرک ایران بفرآیند (Procass) این گمرکات ناگزیر از بررسی پاره‌ای مسائل در ارتباط با واحدهای اجرائی بعنوان سیستمی بازبوده و به محدوده مکانی و زمانی فوق‌الذکر بسنده نگردیده است .

۴-۱ اهمیت تحقیق :

تحقیق در زمینه کاهش تشریفات گمرکی از نقطه نظر ایجاد تحول مطلوب در سازمان حائز اهمیت بوده و توجه به فوائد و نتایج زیر از دیدگاه سازمان و جامعه قابل توجه می‌باشد .

نتایج مطلوب تحقیق را از نظر گمرک ایران میتوان در عبارات زیر خلاصه نمود :

۱ - جلوگیری از اتلاف نیروی انسانی سازمان (علاوه بر نیروی انسانی

مراجعه) .

۲ - افزایش راندمان و اثربخشی فعالیتهای گمرکات تجاری که مهمترین واحدهای اجرائی سازمان گمرک میباشد.

۳ - بهبود روحیه کارکنان از طریق ملاحظه افزایش بازدهی واحدی که در آن خدمت مینمایند و کاهش اعتراضات بیمورد صاحبان کالا به کوتاهی آنان در انجام وظایف محوله.

۴ - بهبود روابط کارمندان با یکدیگر و با مسئولان در گمرکات اجرائی.

۵ - افزایش توانائی مدیریت سازمان در ایجاد تحول مطلوب در سازمان با اطلاع از امکانات موجود و آگاهی از علل عدم موفقیت طرح قبلی که موجب ترس و وحشت مدیران از اجرای برنامه های کاهش تشریفات گمرکی و حذف مراحل زائد گردیده است.

سایر نتایج مطلوب تحقیق حاضر^{را} با توجه به تاءثیر آن بر سازمانهای عمومی و بخش خصوصی میتوان بشرح زیر طبقه بندی نمود.

۱ - تسهیل اجرای طرحها و برنامه های سازمانها عم از خصوصی و عمومی و افزایش امکان برنامه ریزی با اطلاع از زمان و فعالیتی که باید مصروف ماشین آلات و مواد اولیه از لحظه ورود به کشور تا ترخیص آن گردد.

۲ - افزایش رضایت کسانیکه با گمرکات در ارتباط میباشد بدلیل کوتاه

شدن مدت، عدم مراجعه به اشخاص گوناگون و سرگردانی در گمرک.

۳ - کوتاه نمودن مدت توقف کالا در اماکن نگهداری کالای ترخیص نشده که طبقاً " در کاهش هزینه بیمه، هزینه انبارداری و عملیات ترخیص از نظر صاحب کالا کاهش مشکلات مربوط به بازرگانی خارجی کشور موثر خواهد بود.

۴ - سایر نتایج مطلوب منجمله کاهش حدود ۴٪ از تراکم کالا در اماکن گمرکی و افزایش امکانات تخلیه و سایل نقلیه حامل کالا به مقصد ایران و تقلیل هزینه سورشارژ به همان نسبت.

علاوه بر مراتب فوق لزوم اقدام عاجل در زمینه کاهش تشریفات زائد و کوتاه نمودن مراحل و مدت انجام عملیات ترخیص و افزایش بازدهی گمرکات تجاری با توجه به روند افزایش حجم واردات کشور که ارقام و منحنی های مربوط به آن در صفحه ۱۳ همین گزارش درج گردیده است اجتناب ناپذیر می باشد.

آمار صادرات و واردات کشور در سالهای ۱۳۴۴ الی ۱۳۶۱ (۳)

صادرات با احتساب مواد فرآورده های نفتی		واردات		
سال	وزن (کیلو)	ارزش (ریال)	وزن (کیلو)	ارزش (ریال)
۱۳۴۴	۲۲۷۵۸۲۶۴۶۲	۶۶۵۱۷۶۰۹۲۵۹	۸۹۳۲۴۴۶۲۸۶۱	۱۰۲۷۷۳۵۲۵۳۰۸
۱۳۴۵	۲۴۲۶۱۱۶۳۶۸	۷۳۶۴۴۰۶۶۰۷۱	۹۰۹۰۷۰۵۶۹۸۴	۱۰۳۸۸۰۹۰۵۹۹۴
۱۳۴۶	۲۷۸۵۹۹۵۵۸۵	۹۰۴۵۶۱۵۱۵۱۵	۱۳۶۵۸۶۵۳۵۶۶۹	۱۴۷۰۸۷۲۵۸۸۷۹
۱۳۴۷	۲۷۳۰۸۷۸۹۳۲	۱۰۶۷۲۳۸۷۵۷۱۵	۱۳۷۵۳۰۲۴۹۱۹۴	۱۵۱۷۷۷۰۳۴۷۳۰
۱۳۴۸	۲۸۶۲۰۸۹۲۲۶	۱۱۵۵۶۶۸۲۴۶۱۷	۱۵۳۵۱۴۶۹۹۴۶	۱۶۷۶۱۲۳۵۶۶۷۷
۱۳۴۹	۳۰۷۵۰۳۸۴۳۶	۱۲۸۲۶۰۳۲۲۴۴۶	۱۶۹۱۲۶۱۰۲۵۵۶	۱۸۵۲۳۲۶۶۹۷۶۶
۱۳۵۰	۴۸۲۹۷۰۱۹۶۵	۱۵۷۶۵۸۰۸۶۵۶۳	۱۷۸۵۲۴۳۵۶۵۹۰	۲۰۲۷۵۲۹۴۵۳۱۲
۱۳۵۱	۵۸۷۷۳۱۴۲۷۱	۱۹۳۶۵۰۹۲۲۵۷۸	۲۳۶۳۴۷۸۳۵۶۴۷	۲۸۲۹۸۸۰۶۶۰۶۵
۱۳۵۲	۶۷۲۰۱۴۱۵۴۰	۲۵۳۱۹۰۴۲۳۲۶۱	۲۹۲۲۹۴۹۳۸۲۴۱	۴۱۸۷۴۱۸۷۳۱۵۵
۱۳۵۳	۹۳۵۴۲۲۲۲۷۰	۴۴۸۰۷۵۱۴۷۹۶۸	۲۳۶۳۷۲۹۲۳۷۴۷	۱۲۱۳۰۲۶۵۰۴۴۷۵
۱۳۵۴	۱۳۳۲۲۹۲۶۴۳۰	۸۰۰۸۱۹۲۴۱۶۰۱	۱۷۹۹۸۱۷۵۲۷۷۸	۱۳۰۷۴۸۱۱۲۷۳۱۶
۱۳۵۵	۱۳۸۳۴۹۲۸۱۰۱	۹۰۱۷۴۶۶۱۷۸۷۰	۱۳۷۱۴۲۷۰۴۳۴۸	۱۰۶۴۹۲۲۶۲۸۵۱۰
۱۳۵۶	۱۷۱۳۲۵۹۵۲۰۳	۱۰۳۳۶۳۹۷۷۳۲۰۲	۸۲۳۰۱۵۷۳۷۲۷	۶۷۳۲۱۶۵۷۹۲۱۸
۱۳۵۷	۱۲۴۳۷۷۹۲۸۱۳	۷۳۲۲۹۳۲۰۹۵۱۵	۶۹۸۱۹۵۵۶۴۸۳	۲۲۹۴۵۷۱۴۶۸۹۹
۱۳۵۸	۱۰۳۶۹۵۷۸۲۳۲	۶۸۴۴۹۰۹۸۱۱۶۱	۵۱۷۴۶۹۳۴۱۶	۹۳۵۹۴۰۴۲۳۷۳
۱۳۵۹	۹۷۳۴۱۸۱۶۰۴	۷۷۶۸۴۱۲۸۷۶۴۰	* ۶۳۰۲۲۳۱۶۸۹	* ۹۴۶۸۵۹۷۶۱۶۸
۱۳۶۰	۱۳۹۵۲۴۶۴۲۴۵	۱۰۸۱۹۵۰۹۵۵۵۲۰	* ۱۵۳۷۱۴۴۷۵	* ۲۷۰۲۸۹۹۴۱۴۰
۱۳۶۱	۱۸۴۱۰۳۰۹۵۰۰ (۴)	۱۳۰۰۵۵۰۳۵۱۱۰۰ (۴)	۲۳۲۱۰۷۷۰۰ (۴)	۳۰۰۶۷۵۰۱۲۰۰ (۴)

۳ - سالنامه های آمار بازرگانی خارجی - انتشارات گمرک ایران - سالهای ۱۳۴۴ الی ۱۳۶۰
 * از سال ۱۳۵۹ بعد از اظهارنامه صادرات نفت به گمرک ارائه نگردید علیهذا صادرات سه ساله
 اخیر بدون احتساب مواد نفتی در سالنامه آماری درج شده است .

۴ - آمار ترکیبی واردات و صادرات کل کشور تا تاریخ تنظیم این گزارش آماده نبود و علیهذا
 آمار مربوط به سال ۶۱ با توجه به جمع صادرات و واردات گمرکات مهم تجاری با ضافه
 ۱۰% (بعنوان صادرات سایر گمرکات) از نشریه آمار اسفندماه گمرک ایران استخراج
 و محاسبه شده است . خواهشمند است خواننده محترم نسبت به رفع مغایرت احتمالی
 با عنایت به سالنامه آمار بازرگانی خارجی سال ۱۳۶۱ اقدام فرمایند .